

ASPECTE ALE MOȘTENIRII CULTURALE CHIRILO-METODIENE
ÎN ȚĂRILE CEHE
(ULTIMA TREIME A SECOLULUI AL IX-LEA – SECOLUL AL XIV-LEA)

Tiberiu PLETER

Aparținând dinastiei Přemyslilor, conducătorul Principatului Ceh din ultima treime a secolului al IX-lea Bořivoj I (m. 894) era vasal al lui Svatopluk al Marii Moravii și a fost creștinat la reședința princiară moravă de la Velehrad de însuși Metodie. Produs spre sfârșitul deceniului al optulea, evenimentul se află consemnat în *Cronica cehilor* (Chronica Boëmorum) a canonicului praghez Kosmas (m. 1129) și în *Cronica cehă rimată a așa-numitului Dalimil* (Česká rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila), datând din anii 1310-1314. La revenirea în țară, Bořivoj a fost însoțit de un număr de ucenici ai lui Metodie – între care și un preot pe nume Kaich –, aceștia urmând să-l ajute pe domnitor la organizarea activității bisericești după modelul celei din Moravia, la săvârșirea ritualului creștin în limba slavă veche și, în genere, să se implice în acțiunea de răspândire a credinței creștine în rândul supușilor principelui. La reședința domnească, pe atunci aflată în afara Pragăi, la Levý Hradec, a primit botezul și soția lui Bořivoj, Ludmila, fiică a conducătorului micului principat slav luzacian, învecinat la nord-vest cu cel boem.

Între anii 870-890, Bořivoj a ridicat primele fortificații pe colina Hradului din Praga, unde și-a mutat noua reședință și a ctitorit o bazilică edificată în stil romanic timpuriu, închinată Fecioarei Maria. Desigur, limba de oficiere a slujbei și a celorlalte manifestări ale ritualului creștin în vremea lui Bořivoj și a urmașilor săi direcți era slava veche, iar alfabetul utilizat în textele religioase era cel glagolitic, constantinian. Idiomul slavo-morav vorbit de clericii de la curtea din Praga la sfârșitul secolului al IX-lea și în prima treime a secolului al X-lea nu se deosebea de limba supușilor lui Bořivoj decât în detalii nesemnificative, elementele lingvistice comune fiind absolut predominante, de pildă absența lichidei epentetice *l* (*zemja*), tratamentul fonetic *c* [ts], contrastând cu v.sl. (bg.) *št* și cu sl. răs. *č* [tš]: *noc* ‘noapte’ (în raport cu bg. *nošt*, rus.-ucr. *noč*), desinența de singular instrumental *-ьмь* (în loc de *-омь*) a substantivelor masculine (*сь rabьмь*) ș.a. Ca limbă de oficiere a cultului religios slava veche a continuat să funcționeze și în scurta perioadă de domnie a lui Spytihněv (894-895), întâiul născut al lui Bořivoj, ca și în cea de peste un sfert de veac a fratelui său Vratislav I (895-921), ctitor al bazilicii preromane de la Hrad, cu hramul sfântului Gheorghe (Svatojírská bazilika). Pe lângă aceasta se presupune că a funcționat o școală de slavonie ce perpetua în spațiul spiritual boem cultura veche slavă chirilo-metodiană.

Este de menționat faptul că în perioada la care ne referim Principatul Ceh era subordonat ecleziastic episcopiei romano-catolice din Passau (Bavaria), dar această subordonare era doar cu numele. În realitate, Bořivoj și cei doi succesori direcți ai săi la tron erau liberi să dispună după propria voință în legătură cu organizarea vieții bisericești din stat. Pe atunci, biserica reprezenta mai degrabă un atribut al puterii politice centrale, decât o instituție condusă de un for ecleziastic din afara țării. În acest sens este, credem, relevant un eveniment relatat într-o scriere intitulată *Prima legendă veche slavă despre sfântul Václav* (První staroslověnská legenda o svatém Václavu), de care ne vom ocupa ceva mai departe. Este vorba de ritualul tonsurii (al „tăierii moțului”) copilului Václav, nepotul lui Bořivoj, efectuat la biserica Fecioarei Maria de un episcop romano-catolic, invitat din afara statului, împreună cu un sobor de clerici¹. Deși ritualul putea fi îndeplinit de cineva din propriul cler slavo-morav, principele Vratislav, tatăl copilului a dorit, pe cât se pare, să dea mai multă strălucire evenimentului, în propriul stat neexistând o instituție ecleziastică de rang înalt: **ВЪЗДРАСТЪШОУ ЖЕ КМОУ ПАКО ПОСТРИЩИ И, ПРИЗЪВА ВРАТИСЛАВЪ, ОТЬЦЪ КГО, НА ПОСТРИЖЕНЬКЪ ВИСКОУПА ЕТЕРА, ИМЕНЬМЪ НОТАРА, И СЪ КЛИРИКЪ КГО** (rd. 12-14) (Când /copilul/ a atins vârsta tonsurii, Vratislav, tatăl său, a chemat un episcop pe nume Notar (lat. *Notarius?*), împreună cu clericii săi)².

În anul 924, când a atins vârsta majoratului, pe tronul Boemiei a urcat Václav (lat. Venceslaus), fiul lui Vratislav I și al Dragomirei (ceh. Drahomíra), care, între 921 și 924, se aflase la conducerea statului în calitate de regentă. Ea era originară din puternicul trib al stodoranilor, aparținător slavilor polabi, adică celor așezați în valea Elbei – teritoriu cu timpul germanizat și denumit mai târziu Brandenburg. De educația religioasă a tânărului suveran s-a ocupat preacucernica sa bunică Ludmila, el ajungând să fie „desăvârșit în credință”, după cum se menționează în legenda menționată mai înainte (**И ВЪРОЖЪ СЪВРЪШЕНЪ ВЪ**, rd. 33) și reușind „să cunoască bine cărțile slavonești și cele latinești” (**НАВЪЧЕ ЖЕ КЪНИГЪ СЛОВЪНЬСКЪИ И ЛАТИНЬСКИ ДОВРЪ**, rd. 24). Ajuns domnitor, Václav a dispus edificarea la Hrad a unei bazilici închinată sfântului Vít, pe lângă care a existat, de asemenea, o școală de inițiere în textele religioase vechi slave.

¹ Cf. *První slovanská legenda o svatém Václavu (původní)*, în Miloš Weingart, Josef Kurz, *Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslověnského*, ediția a II-a, Praga, 1949, p.193 (Din această ediție critică am selectat și citatele din continuare). Cf., de asemenea, Československá Akademie věd (sub red. Jan Mukařovský, Josef Hrabák), *Dějiny české literatury*, I, *Starší česká literatura*, Praga, Ed. ČSAV, 1959, p.51 și urm.; A.I. Rogov, Emilie Bláhová, Václav Konzal, *Staroslověnské legendy českého původu (Nejstarší kapitoly z dějin česko-ruských kulturních vztahů)*, Praga, 1976.

² Referitor la problema statutului clerului slavo-morav la cumpăna veacurilor al IX-lea – al X-lea în Principatul Ceh vezi J. Frček, *Byl svatý Václav postřižen podle ritu východního, či západního?* în „Slovanské studie”, 1948; V. Tkadlčík, *Kdo udělil postřižiny sv. Václavu?*, în „Listy filologické”, 1980, p. 209 și urm.

Două evenimente tragice au avut loc după moartea lui Vratislav, ele marcând semnificativ evoluția spiritualității și culturii în Principatul Ceh pe tot parcursul secolului al X-lea, dar și mai târziu. Primul a fost asasinarea, la 15 septembrie 921, la reședința sa din Tetín, a Ludmillei, din porunca nurorii sale Dragomira, care o bănuia, nejustificat, de a fi urzit un complot împotriva ei și care dorea totodată să anihileze prea marea influență a soacrei sale asupra viitorului principe. Ludmila a devenit astfel prima muceniță slavă întru credință, iar, după sanctificare, figura ei a intrat în legendă. Cultul Ludmillei s-a răspândit curând dincolo de hotarele principatului, îndeosebi în Cnezatul Rusiei Kievene. Al doilea moment, la fel de tragic, l-a reprezentat uciderea a însuși suveranului ceh Václav de către fratele său mai mic, Boleslav, în dimineața zilei de prăznuire a sfinților mucenici Cosma și Damian (8 septembrie 935), în timp ce Václav se ducea la utrenie. Motivul asasinatului era unul preponderent politic: Boleslav îl considera pe Václav un pericol pentru existența autonomă a statului ceh datorită prea multor concesii făcute de acesta împăratului german Heinrich I Păsărarul (919-936)¹. Guvernarea lui Boleslav cel Crunt – cum i-a rămas numele în istorie – a durat între 935 și 967, iar în acest interval de timp imaginea celui dispărut a devenit în rândul poporului cea a unui sfânt martir al credinței creștine, până la urmă recunoscut oficial de biserica romano-catolică. Popularitatea sfântului Václav s-a extins, de asemenea, peste hotare, îndeosebi în Rusia și Croația. Nu multă vreme după dispariția lui Václav, în Boemia a fost redactat protograful nepăstrat ca atare al Primei legende vechi slave despre sfântul Václav, menționat mai înainte. Originalul vechi slav glagolitic a circulat în Rusia, el servind la efectuarea mai multor copii manuscrise chirilice rusești, păstrate în minee și sbornice târzii, din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, precum și în unele breviare croato-glagolitice din secolele al XIV-lea – al XV-lea. În pofida proporției reduse (192 de rânduri manuscrise), autorul anonim al scrierii se dovedește a fi un bun mânuitor al condeiului. Ferindu-se de a aluneca în retorism, el optează pentru un mod de exprimare sobru, pe alocuri lapidar, asemănător cu cel al legendei panonice intitulată *Viața lui Metodie*. Faptele sunt relatate cu detașare, dar nu lipsesc nici pasajele în care autorul nu-și ascunde sentimentul de revoltă față de cel care a plănuit și a înlăptuit crima. Textul legendei se remarcă prin absența miracolelor, prin utilizarea detaliilor „realiste” și a pasajelor dialogate, dar și prin prezența unor elemente specifice ritului oriental (bizantin), cum este, de pildă, ruga de la sfârșit pentru mântuirea sufletului celui decedat, ca și rugăciunea rostită la ceremonialul tonsurii copilului. Toate aceste particularități evidențiază faptul că autorul legendei václaviene era familiarizat cu rânduielile bisericii bizantine, implicit și cu cele din Marea Moravie. O producție hagiografică paleoslavă similară, de proporții reduse (30 de rânduri manuscrise) se păstrează, de asemenea în copii chirilice rusești târzii, ea fiind *Legenda pe scurt despre sfânta Ludmila* (Proložní staroslověnská legenda o svaté Ludmile). La baza acestor copii

¹ În anul 928 oștile lui Heinrich întreprinseră o campanie militară împotriva statului ceh, ajungând până la Praga. Evenimentul se află consemnat într-o cronică a cărturarului saxon Windukind (m. după anul 973), în care figurează cea dintâi atestare documentară a toponimului Praga.

a stat, de asemenea, un original glagolitic nepăstrat ca atare, redactat în Cehia în secolul al X-lea. Sub aspect stilistic scrierea se aseamănă cu legenda václaviană¹.

Spre finele secolului al X-lea a fost scrisă o nouă versiune hagiografică, cunoscută sub titlul *Cea de a doua legendă despre sfântul Václav* (Druhá staroslověnská legenda o svatém Václavu), rămasă într-o copie manuscrisă rusească chirilică, descoperită și editată în 1894 de slavistul rus Nikolski. Ea reprezintă o traducere în slava veche, efectuată în Cehia, a unei scrieri biografice latine, datorată lui Gumpold, episcop de Mantova (Italia), care înainte de a deveni canonic trăise o vreme la Praga și era un bun cunoscător al realității cehe. El a elaborat scrierea la solicitarea împăratului german Otto al II-lea (975-985). Originalul latinesc al lui Gumpold figurează în Codicele Wolfenbüttel, realizat la dorința principesei Emma (m. 1006), soția lui Boleslav al II-lea cel Pios (domnie între 967-999)².

În ultima treime a secolului al X-lea a luat ființă cântecul religios de opt versuri, intitulat *Doamne, miluiește-ne* (Hospodine, pomiluj ny). Se presupune că el a fost creat de un cunoscător al limbii slave vechi ce aparținea școlii de cânt religios de pe lângă episcopia romano-catolică din Praga, întemeiată în anul 973³. Imnul a devenit foarte popular, fiind intonat în cor în momente solemne. Cu trecerea timpului el a fost cehizat, dar a menținut în vocabular câteva paleoslovenisme – relice ale versiunii originale, de exemplu, *pomiluj ny* ‘miluiește-ne’ (în loc de ceh. *smiluj se nad nami*), *Spas* ‘Mântuitor, Izbăvitor’ (î.l.d. *Spasitel*), *mír* ‘lume’ (î.l.d. *svět*), *žizn*, ‘bogăție, belșug’ (î.l.d. *hojnost*), invocția finală *Krleš* ‘Doamne, miluiește’ (gr. *Kyrie eleison*), devenită clișeu lingvistic neanalizabil.

Odată cu întemeierea episcopiei pragheze, pe măsura consolidării poziției sale la curte clerul romano-catolic a renunțat treptat la atitudinea de toleranță de până atunci față de activitatea tot mai puținilor cunoscători ai limbii slave vechi și păstrători ai tradiției culturale chirilo-metodiene din Principatul Ceh. O revigorarea a acestei tradiții s-a produs însă începând cu anul 1032, când principele Oldřich (domnie între 1010-1034) a aprobat ridicarea la Sázava (circa 30 km sud de Praga, în apropierea râului cu același nume) a unei mănăstiri ai cărei monahi și-au orientat dintru început activitatea în direcția copierii scrierilor vechi slave în varianta grafică glagolitică. Întemeietorul mănăstirii a fost Prokop, sanctificat în 1204, un ceh instruit, despre care dintr-o legendă

¹ Cf. Karel Horálek, *Úvod do studia slovanských jazyků*, Ed. ČSAV, 1955, p.309.

² Cf. Jana Nechutová, *Latinská literatura českého středověku do roku 1400*, Praga, Ed. Vyšehrad, 2000, p.43 și urm.

³ Înființarea în acel an la Praga a primei episcopii din Cehia și trecerea ei în subordinea arhiepiscopiei din Mainz (Rhenania – Palatinat) reprezenta rezultatul unei convenții încheiate în anul 973 la Quedlinburg între principele ceh Boleslav al II-lea cel Pios și împăratul german Otto I. Ca prim episcop al noii dioceze a fost desemnat canonicul saxon Dětmar (m. 982), lui succedându-i Vojtěch (Adalbertus), care a păstorit între 982-988, apoi între 992-994, din 996 el stabilindu-se în Polonia, la curtea cu Boleslav I Temerarul (domnie între 992-1025). A murit ca martir în Prusia, în cursul unei misiuni de creștinare, fiind înmormântat la Gniezno, în Polonia, în 997. În 994 l-a creștinat pe viitorul rege maghiar Ștefan.

latină privitoare la viața sa aflăm că era inițiat în „sclavonicis litteris a sanctissimo Quirillo episcopo quondam inventis”¹.

În anul mării schisme a bisericii europene (1054), monahii de la Sázava au rămas fideli bisericii de rit oriental (ortodox), pentru această opțiune ei fiind alungați din țară. Ei au găsit refugiu la Mănăstirea din Visegrád (Ungaria), unde funcționa o cunoscută școală de slavonie, la care se pare că învățase cândva și Prokop². Monahii sázavieni au revenit însă la așezământul lor din Boemia în anul 1057, când domnitor al principatului ceh a devenit Vratislav al II-lea (1057-1092), înapoiat el însuși din exilul său voluntar din Ungaria. Încoronat în 1085 ca rege al Țărilor Cehe, cu titlu viager, neereditar, pentru însemnate servicii aduse împăratului german Heinrich al IV-lea, Vratislav a menținut strânse legături cu Rusia Kieveană, inclusiv pe linie dinastică, el căsătorindu-se cu Svatava, nepoata după mamă a cneazului Vladimir I Sviatoslavici (m. 1015), care în anul 988 fusese creștinat în ritul bizantin. În anul 1087 principesa a adus la Sázava moaștele fiilor-martiri Boris și Gleb ai lui Vladimir, sanctificați de biserica ortodoxă rusă după anul 1054. Ele au fost așezate în mănăstire într-un altar anume construit³. În anul 1097, în timpul domniei lui Břetislav al II-lea (1092-1100) locașul monastic de la Sázava a fost desființat și predat ordinului monahal benedictin, iar bogata arhivă a fost risipită. Există presupunerea că la mănăstirea sázaviană au fost scrise *Foile glagolitice de la Praga*, sub aspect lingvistic caracterizate prin bogăția boemismelor pe care le conțin, precum și alte texte vechi slave, de exemplu versiunea slavă glagolică a unei scrieri latinești intitulată *Privilegia Moravensis ecclesiae*, nepăstrată ca atare, dar care a circulat în Rusia, fiind menționată într-un letopiseț kievean intitulat *Сказание о преложении книзе*⁴, de asemenea, versiunea slavă veche a patruzeci de omilii latine ale papei Grigorie cel Mare, reunite sub titlul *Convorbiri (Dvojeslova)*⁵, păstrată în 14 copii manuscrise rusești ș.a.

În arhiva mănăstirii se află, de asemenea, manuscrisul unui evangheliar chirilic rusesc care în secolul al XVI-lea a ajuns în Franța. El este cunoscut sub denumirea de *Evangheliarul de la Reims*, francezii spunându-i *Le Texte du sacre*, deoarece, la încoronare, regii Franței depuneau jurământul cu mâna pe acest text. Printr-o fericită întâmplare, în secolul al XIV-lea evangheliarul a fost recuperat de regele Carol al IV-lea – care era și domnitor al Imperiului Roman de Națiune Germană (1346-1378) –, el oferindu-l ca dar prețios mănăstirii Na Slovanech (La slavi), întemeiată în 1347 la Praga de domnitor, cu aprobarea papei Clement al VI-lea. Scopul înființării locașului monastic

¹ Cf. Václav Huňáček, *Kláster Na Slovanech a počátky východoslovanských studií u nás*, în „Z tradic slovanské kultury v Čechách. Sázava a Emauzy v dějinách české kultury”, Praga, Ed. Universita Karlova, 1975, p.179.

² Pentru amănunte cf. Huňáček, *op.cit.*, p.179.

³ Cf. Huňáček, *op.cit.*, p.180.

⁴ Cf. Miroslav Šváb, *Dva nové průzkumné podněty Oldřicha Králíka* [rec.], în „Listy filologické”, 91, nr.1, 1968, p.85 și urm.

⁵ Cf. František Václav Mareš, *Česká redakce církevní slovanštiny v světle Besěd Řehoře Velikého (Dvojeslova)*, în „Slavia”, 1963, p.417 și urm.

era acela de a reînvia în capitala Regatului Ceh, care era și a imperiului (*Praga – caput regni*), tradiția chirilo-metodiană din a doua jumătate a secolului al IX-lea. În acest Conventum Slavorum regele a așezat un număr destul de însemnat de călugări benedictini croați, aduși din mănăstirile de pe coasta dalmată, din împrejurimile orașului Senj, păstrători cu sfințenie în textele de cult ai grafiei glagolitice constantiniene, restilizate. Prin gestul său, Carol a contribuit la salvarea vieții multor călugări „glagolași” croați, expuși pericolelor unui cumplit război ce bântuia atunci în regiune. De altfel, regele Carol era cunoscător al zonei, deoarece foarte tânăr fiind, în 1337, vizitase în calitate de markgraf al Moraviei orașul Senj și stătuse de vorbă cu episcopul local Filip – vajnic apărător al glagolitismului¹. Admirator al activității din Marea Moravie a celor doi apostoli ai slavilor, ca și al moștenirii culturale chirilo-metodiene, perpetuate de călugării glagolași dalmatini, regele a hotărât să ia sub protecția sa directă așezămintele monahale ale acestora, în acest scop intervenind pe lângă înaltul pontif Clement al VI-lea pentru a-l numi episcop de Dalmația pe ambasadorul său la curia papală din Avignon².

Pentru a explica atitudinea constant filoslavă a regelui Carol ar fi de menționat faptul că el se considera pe sine ca aparținând etnic națiunii cehe – mama sa, Eliška, fiind membră a dinastiei domnitoare a Přemyslilor, la fel ca sfântul Václav, patronul sacru al cehilor. Această atitudine reiese și dintr-o epistolă adresată de Carol țarului sârb Dušan Uroš al IV-lea (1308-1355), în care găsim afirmația: „noi (doi) aparținem aceleiași limbi slave, supuși fiind ai aceluiași neam generos“ (*ejusdem nobilis Slavici idiomatis participatis, ejusdem linguae sublimitas*)³.

Activitatea monahilor mănăstirii pragheze nou înființate a fost deosebit de rodnică, la ea participând un număr destul de ridicat de ucenici cehi, doritori să învețe alfabetul glagolitic și limba slavă veche. Cu utilizarea alfabetului croato-glagolitic, aici au fost redactate texte în limba cehă – în marea lor majoritate traduceri –, de exemplu câteva variante ale Bibliei, un martirologiu, scrierea intitulată *Komestor* – un fel de enciclopedie cosmologică ș.a.⁴ Toate aceste texte conțin un număr de croatisme lexicale. În mănăstire, textul chirilic al evangheliarului donat de regele Carol a fost completat cu o parte redactată cu alfabet glagolitic. În anul 1451 evangheliarul a ajuns la Țarigrad, de

¹ Cf. Bohuslav Havránek, *Vztahy kláštera Na Slovanech v jazyku a literatuře chorvátsko-hlaholské*, în „Z tradic slovanské kultury v Čechách. Sázava a Emauzy v dějinách české kultury”, Praga, Ed. Universita Karlova, 1975, p.145; Josip Hamm, *Hrvatski glagoljaši u Pragu*, în „Zbornik za slavistiku”, nr. 1, Novi Sad, 1970, p.85 și urm.

² Havránek, *op.cit.*

³ Cf. Slavomír Wollman, *Česká škola literární komparistiky. Tradice, problémy, přínos*, în „Acta Universitatis Carolinae (Philologica, Monographia XCVIII)”, Praga, 1987, p.21.

⁴ Cf. Ludmila Pacnerová, *Česká hlaholská literatura v klášteře na Slovanech*, în „Z tradic slovanské kultury v Čechách. Sázava a Emauzy v dějinách české kultury”, Praga, Ed. Universita Karlova, 1975, p.155 și urm.

unde a intrat în posesia cardinalului de Lorena, apoi în cea a arhivei catedralei franceze din Reims.

În perioada barocă, numele mănăstirii Na Slovanech a fost schimbat în Emauzy. În 1611, în timpul desfășurării unei ample acțiuni spontane de distrugere a locașelor de cult religios din Praga de către mulțimi înfuriate de cetățeni, provocată de atitudinea bisericii romano-catolice față de urmașul la tron al împăratului Rudolf al II-lea, bogata arhivă a instituției s-a risipit și n-a mai putut fi recuperată.

Résumé

Dans cet article on met en évidence quelques moments importants de la continuité dans l'espace géographique et spirituel tchèque (bohème) de la tradition cyrillo-méthodienne dans la Principauté de Grande-Moravie, disparue de la scène d'histoire en 906. Un événement majeur a eu lieu vers l'année 879, quand à la cour morave de Svatopluk l'archevêque Méthode a officié le baptême de Bořivoj – le premier monarque mentionné dans l'histoire de la Principauté Tchèque. De retour au pays accompagné par un groupe de disciples de Méthode, Bořivoj a promu une politique de conversion au christianisme parmi ses sujets, a fait construire des églises, a organisé l'activité ecclésiastique d'après le modèle morave et a introduit dans l'église le vieux slave. Son œuvre a été continuée par ses successeurs, dont le plus marquant a été son petit-fils Václav, sanctifié peu après sa mort en martyr. Dans la première moitié du X-ème siècle sa figure a été éternisée dans une légende en vieux slave, dont le protographe glagolitique non-conservé, dû à un intellectuel anonyme, a circulé en Russie et en Croatie. Bien que l'utilisation du vieux slave fût sensiblement diminuée, le service divin dans cette langue continua à être pratiqué dans quelques centres isolés du pays. Un témoignage en ce sens constituent l'hymne religieux *Seigneur, aie pitié de nous*, datant de la fin du X-ème siècle et *Les feuilles glagolitiques de Prague* du XI-ème, marquées par les bohémismes qu'elles contiennent.

Une recrudescence de la culture vieux slave s'est produite en 1032, quand l'abbé tchèque Procope a fondé à Sázava un monastère, dont les moines copiaient des textes et officiaient la liturgie en vieux slave. En 1347, à l'ordre du roi des Pays Tchèques Charles IV a été fondé à Prague le monastère « Aux slaves » (plus tard redénommé Emaüs), où le roi a installé un nombre de moines croates qu'il a amenés de Dalmatie, qui ont conservé dans leurs textes l'alphabet glagolitiques.

Fila 1 (chirilică) și o filă din textul glagolitic al *Evangeliiarului de la Reims*

<p> ВЕРИША ТЪВ ЧИЖРТА ДИШАСАТЩЕ КАТОСЪ ЕСТЬЖИОН ТРИННЮАВ ПСЕДОУШАГО МЦА ТЪВЪКЪ СЪТЪТЪВЪ НЕСЪЕРАУ НИСАНСАИНСЪ ИОНСЪ ТЪРА КЪБЪ МЦА ТЪВЪКЪ ПАСТЪВЪ КУРНАКУ ПАТАНА ИЖНО БИЖЪ ТЪВЪКЪ ПЪТЪРА БЪ ИЦА ПСЕИМЪЕРЪ БЪДЪ И ПАСЪТЪА КЪЗЪНЪ ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА Р ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА </p>	<p> СЪЕКОУ ТЪВЪ СНА ПОСЪЛА НИСЪ ЗАПОБЕДАНИМЪ ГЛА БЪ ПОУТЪЛАУ ИКЪННАДЪ ТЕ НЪБЪ РАДЪСАМАРАНЪ СКЪНЪ БЪННАДЪ ТЕ НАДЪ ТЪЖЕ ПАУСКЪЛЪВЪЦА И ПОУБЪШНЪМЪ ДОУ И ЗЪЛА ХОДАЩЕЖЕ ПРЪНЪ БЪДАНЪ ТЪ ГЛА ПЪТЪРА КАНЖИСА ЦЪТЪВЪНЕСИ КОЛАЩА И ЦЪЛЪНЪТЪ ПРЪТЪВЪНЪ БЪСКЪВЪШНЪ ТЪ ПРОКАЖЕНЪ ДОУ И АЩАНЪ ТЪ БЪСЪНЪ ГОНЪ НЪ ТЪ ТЪВЪ ПРЪНЪ СЪТЪ АНЪЖЕ НАДАНЪ ТЪ П ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА ПЪТЪРА </p>
---	---

ԿՅՈՒՅ ԶԱՄԱՅԹՈՆՅ
 ԵՒՍՈՒԵԿՍՄՅՍՅ ԵՒ
 ԹՅԵՔԱ ԼՅՊՈՆՉՍՈՒ ԵՒ
 ՅՈՒՆԵԿՍՅԵՐՅ ԶԵՐԸ ԵՂՈՒ
 ՎՈՒՆԻ ԵՍՅ յՈՒՅԶՅՍԻ
 ՅՅՈՍԻ Ը Զ յՈՒՆԻՅՉ
 ԼՅՈՒՅ յՈՒ Զ ԵՂՅՐՄՈՒ
 ԵՂՅ ԼՅՈՒՆԻ ԼՅ

 ԶՅՍՈՒ ԿՅՔԻ ՎԻ
 ԱԵՅՅՅ ԶԵ
 ԶԻ ԶՈՒՆՅ ԼՅՈՒՆԻՅՐՅ
 ՈՍԵՒՍՅՈՒ ԼՅՈՒՆԻՅՈՒ
 ՍԵՂՈՒՐՅՈՒ ՈՍՐԸ ԵՂՈՒ
 ՅՂՈՒ ԶԵԿ ԿՈՒ ՎՍՈՒ
 Ը ԶՅՈՒՅ ԶՅՈՒՆԻ ՎՈՒ
 ՅՐՅՈՒ յՈՒՆԻՅՉ ԵՈՒՆԻ
 ՈՒՆԻՅՐՅԿ ԱՅԵՒ ԼՅՍՈՒՅ
 ՎՈՒ ԵՈՍՅՂՈՒ ԶՐԿ յՈՒՅ
 ՅԶՐՅՈՒ յՈՒՆԻՅՐՅՈՒ
 ՈՒՈՒՐՅՈՒՅ ԿՅՈՒՅ յՈՒ

ՈՒՆՉ ՎԵՅՅՉ ՎՈՒ ԱՈՒՅ
 ՐՅՈՒՆԻՅՐՅԿ ԶԵՂՈՒ Ե
 ԻՄՅՅՅ յՈՒՆԻՅՐՅՅ Յ
 ՍՈՆԵՐԿԿ ՅՅՅ ՈՍՅՈՒՆԵՅ
 ԵՈՒՆԻՅ ԼՅՈՒՆԻՅՈՒՅ
 ՅՅՅ ՍՈՒՅ ԼՅՈՒՆԻՅՈՒՅ
 ՍՈՒՅՈՒՅ ՎՈՒ ՈՍԵՂՈՒՆԻ
 ԿՅՈՒ ԵՐԿ ԵՈՍՅՂՈՒ
 ՍՐԿ ԿՅՅՅ ԶԱՒԻՄ ԶՅՈՒ
 ԼՅՈՒՆԻՅՐՅԿ ԶԵՂՈՒՅ
 ՅՅՅ ԶՅՈՒՅՐՅՅՅՅ ԿԵԿ
 ԶՅՈՒ յՈՒՆԻՅՈՒՅՈՒՅ
 ԼՅՈՒՅ ԶՅՅ ՍՈՒՅ ԶՅՈՒ
 ԼՅՈՒՆԻՅՈՒՅՈՒՅ ՈՍՐՈՒ ԶԵՂՈ
 ՈՒ ԿՈՒ ՎՍՈՒ ԿՅՈՒՅՐՅ

 ՐՅ ՈՒՈՒՅ
 Լ ԿՅՅ ԶԵՂ
 ԿՅՐՅՈՒ
 ԵՍՅՐՅՈՒ յՈՒՆԻՅՈՒՅՈՒՅ
 ԼՅՈՒՅՈՒՅՈՒՅ ԱՒՈՒՆԻՅ ԵՈՒ